

М. М. Мамчин, Г. І. Тицейко, І. В. Прокопенко
Національний університет "Львівська політехніка"

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ДАВАЛЬНИЦЬКОЇ СИРОВИНИ

© Мамчин М. М., Тицейко Г. І., Прокопенко І. В., 2015

Досліджено підприємства легкої промисловості України, які сьогодні знаходяться у складній ситуації через перенасичення ринку імпортними товарами і одночасне падіння купівельної спроможності населення, що призвело до підвищення конкурентоспроможності імпоротної продукції через низьку ціну, проте не кращу якість. Проаналізовано динаміку експорту та імпорту товарів легкої промисловості.

Висвітлено специфіку роботи підприємств легкої промисловості, що використовують давальницьку сировину і в такий спосіб мають можливість наростити свої обігові кошти, описано основні переваги і недоліки їх функціонування. Показано вплив коливання курсу валют на показники господарської діяльності підприємств легкої промисловості.

Визначено основні завдання галузі на найближчу перспективу, пов'язані із розвитком сировинної бази, проведення технічного переоснащення підприємств із залученням іноземних інвестицій та технологій, створення системи захисту внутрішнього ринку, стимулювання вітчизняного виробника. Запропоновано розробити і реалізувати стратегію імпортозаміщення товарів легкої промисловості за взаємовигідної роботи за давальницькими схемами.

Ключові слова: легка промисловість, давальницька сировина, експорт, імпорт, обсяг реалізації товарів, обсяг виробництва, чистий прибуток.

М. М. Mamchin, G. I. Tytseiko, I. V. Prokopenko
Lviv Polytechnic National University

FEATURES WORK LIGHT INDUSTRIAL ENTERPRISES WITH TOLLING

© Mamchin M. M., Tytseiko G. I., Prokopenko I. V., 2015

In this article were analyzed the ukrainian light industry enterprises that are currently in a difficult situation due to oversaturation of the market with imported goods and a simultaneous decrease of purchasing power, which led to increasing of competitiveness of imported products because of the low price, but not due to the best quality. The dynamics of export and import of light industrial products was also analyzed. It was established that the volume of imports of light industry goods exceeds the export of similar products more than double, while the majority of all imports comes from China.

Performance specifics of light industry enterprises that use raw materials and thus have the opportunity to increase their working capital were displayed. The basic advantages and disadvantages of operation for domestic tolling schemes were described. Basic causes that led to appearance of tolling schemes in enterprise activity. Particularly, the lack of strong domestic

raw material base, lack of specialized production process equipment for manufacturing products of the light industry and materials or spare parts to it.

The influence of fluctuations in the exchange rates of economic activity light industry was analyzed. It was noted that due to fluctuations in exchange rates, many enterprises suffered losses, but those companies working on tolling schemes could increase their profits, since their payments to foreign partners are engaged in foreign currencies.

In this article were determined main tasks of the industry in the near future related to the development of raw materials, the technical re-equipment of enterprises with foreign investment and technology, creation of a special system to protect domestic market, stimulate domestic producers. It is advisable to develop and implement a strategy of import substitution for light industrial products in a mutually beneficial working on tolling schemes.

Key words: light industry, raw material, export, import, sales of goods production, net profit.

Постановка проблеми. Легка промисловість України сьогодні перебуває у складній ситуації через жорстку конкуренцію з боку імпортних товарів, які насичують ринок і витісняють вітчизняні товари. Внаслідок зниження купівельної спроможності споживачі надають перевагу імпортним товарам перед вітчизняними (через їх нижчу ціну, проте не кращу якість). Тому багато вітчизняних підприємств переорієнтовуються на використання давальницької сировини, що має свої плюси та мінуси, проте цілком відмовитись від неї вони не можуть, оскільки це призведе до збитків чи банкрутства загалом. Власне тому постає необхідність дослідження такої специфіки у діяльності підприємств і виявлення можливості для підвищення їх конкурентоспроможності в умовах загострення глобальної конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіка роботи підприємств легкої промисловості, які працюють на умовах давальницької сировини, досліджувалися такими вітчизняними науковцями, як: П. Фісуненко, В. Розенталь, М. Барна, І. Плотніченко, А. Мазаракі, Т. Мельник, В. Ізовіт та ін. Враховуючи недостатність законодавчого регулювання, відсутність стратегій розвитку підприємств, які використовують давальницькі схеми, наявність кризових явищ в економіці України виникає потреба проведення ґрунтовних досліджень з цієї проблематики.

Формулювання цілей статті. Розкрити специфіку роботи підприємств за давальницькою схемою, визначити основні її переваги та недоліки, окреслити альтернативи вирішення проблеми перенасиченості ринку імпортними товарами.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан підприємств легкої промисловості є доволі складним, оскільки існує багато проблем, які необхідно дослідити і вирішити. Підприємства легкої промисловості потребують інвестиційної підтримки, що і пояснює роботу підприємств за давальницькими схемами, оскільки у такий спосіб з'являється можливість появи обігових коштів. Держава активно не розвиває легку промисловість, незважаючи на те, що з цією метою для промислових підприємств Податковим кодексом України передбачено тимчасове (строком на 10 років), починаючи з 1 січня 2011 року звільнення від оподаткування прибутку, крім підприємств, які виробляють продукцію на давальницькій сировині.

Як показує практика, понад 70 % швейної продукції виготовлено в Україні за толінговими операціями. Більшість підприємств працюють за рахунок виробництва на давальницькій сировині, меншість – використовують її для уникнення простоїв виробництва та додаткового завантаження власних виробничих потужностей.

Основними завданнями галузі на найближчу перспективу постають: розвиток сировинної бази, поступове скорочення обсягів виробництва, які орієнтуються на давальницькі схеми, проведення технічного переоснащення підприємств із залученням іноземних інвестицій та технологій, створення системи захисту внутрішнього ринку, стимулювання вітчизняного виробника [1].

Основними країнами-партнерами із залучення давальницької сировини є: Данія, Німеччина, Польща, Італія, Бельгія, Франція, Нідерланди. Найважливішими замовниками виступають такі підприємства: “New Look”, “Marks&Spencer”, “Next”, “Laura Ashley”, “Top Shop”, “Zara”, “Triumph”, “ROFA”, “Hugo Boss”, “Grosso Moda” та інші світові бренди [2].

Серед вітчизняних підприємств швейної промисловості, які працюють з використанням давальницької сировини, можна виділити такі, як ВАТ “Троттола”, швейна фабрика “Юність”, ТДВ “Трембіта”, ТЗОВ “Ролада” тощо. Зазначені підприємства завдяки роботі за давальницькими схемами продовжують функціонувати, в той час, як київські швейні фабрики “Україна” та “Ластівка” закрились, інші ж підприємства знизили обсяги виробництва, що вплинуло на їхню частку на ринку швейної промисловості. За даними експертних оцінок, основними гравцями на ринку швейної промисловості є 12 українських підприємств (рис. 1).

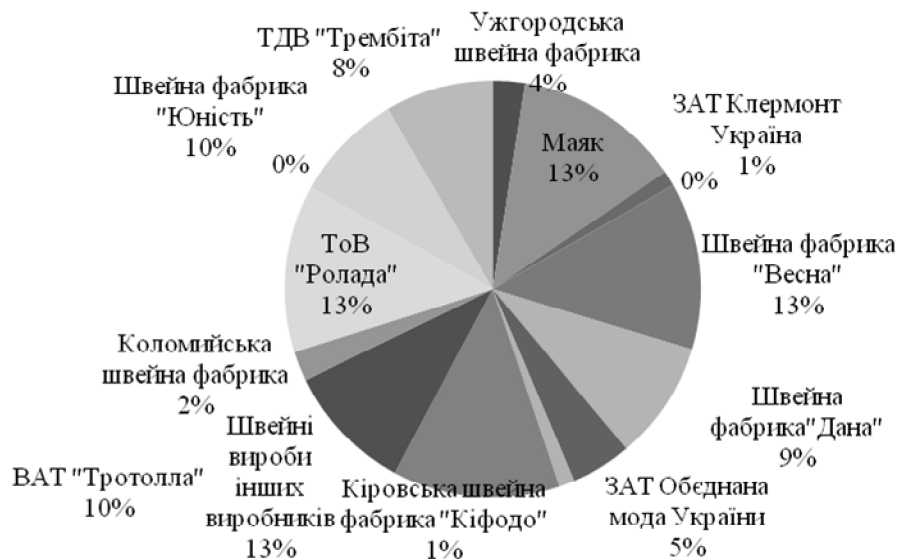

Рис. 1. Частка ринку підприємств швейної промисловості за обсягами реалізації у 2014 р.

Одну з ключових позицій серед підприємств швейної промисловості посідає підприємство ТЗОВ “Ролада”. Його частка на ринку швейної продукції України становить 13 %. ТЗОВ “Ролада” займається виробництвом верхнього чоловічого та жіночого одягу і працює як на умовах давальницьких операцій, так і на внутрішній ринок. Обсяги реалізації основних видів продукції ТЗОВ “Ролада” зображено на рис. 2.

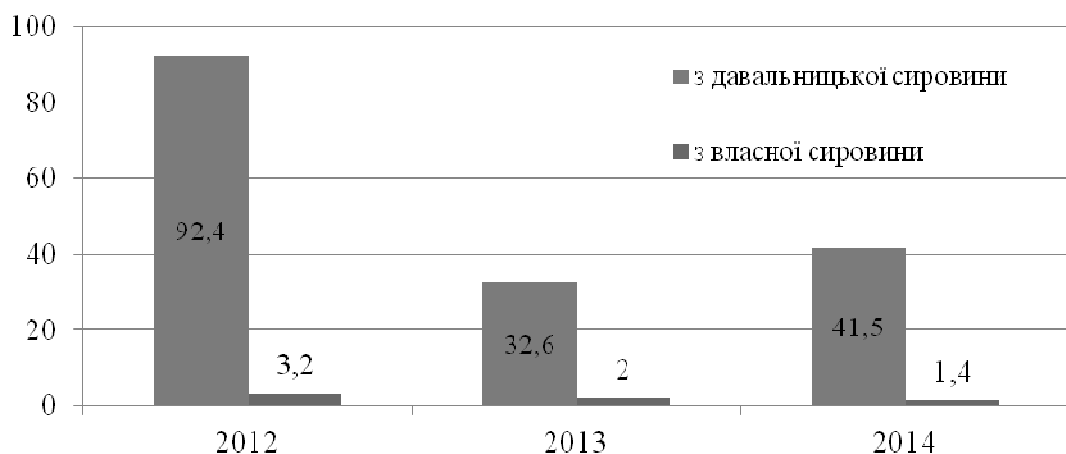

Рис. 2. Обсяг реалізації основних видів продукції ТЗОВ “Ролада” за 2012–2014 рр., тис. шт.

Як бачимо з рис. 1, основні види продукції ТзОВ “Ролада” реалізуються за давальницькими схемами. Однією з причин домінування обсягу реалізації продукції з давальницької сировини є відсутність потужної вітчизняної матеріально-сировинної бази, відсутність виробництва спеціалізованого технологічного устаткування для виготовлення товарів легкої промисловості, а також комплектуючих матеріалів та запасних частин до нього.

У світі виробництво за давальницькою сировиною вже давно себе виправдало, оскільки така діяльність збільшує обсяги промислового виробництва, експорту, податкових надходжень та збільшення кількості робочих місць [3]. Робота підприємств легкої промисловості за давальницькою сировиною має свою специфіку (табл. 1).

Таблиця 1

**Переваги та недоліки роботи підприємств
легкої промисловості з використанням давальницької сировини**

Переваги	Недоліки
Набуття міжнародного досвіду співпраці з міжнародними компаніями	Залежність від давальницької сировини
Висока якість продукції, що відповідає міжнародним стандартам	Відсутність державної підтримки підприємств
Уникнення простоїв виробництва у результаті завантаження власних виробничих потужностей	Низька конкурентоспроможність товарів підприємства через велику кількість імпортованого товару за демпінговими цінами
Можливість побудови вигідних взаємозв'язків з підприємствами-партнерами	Відсутність вітчизняної конкурентоспроможної сировини
Забезпечення роботою працівників та усього підприємства загалом завдяки давальницькій сировині	Внаслідок роботи за давальницькою сировиною гальмується процес науково-технічного розвитку господарства країн
Вихід на міжнародний ринок для реалізації товарів	Втрата частини прибутку, який одержує власник сировини
	Політична та фінансова нестабільність, зростання податкового тиску
	Недостатня інвестиційна та інноваційна діяльність
	Плиnnість кадрів

Джерело: систематизовано на основі [3–6].

Як бачимо з табл. 1, специфіка роботи підприємств із залученням давальницької сировини має свої позитивні та негативні сторони, і в разі припинення співпраці з іноземними партнерами може призвести до значних збитків чи банкрутства, оскільки вітчизняні підприємства, які працюють переважно на умовах давальницької сировини орієнтуються на експорт і меншою мірою на внутрішній ринок, на якому існує жорстка конкуренція з боку імпортних товарів (які були ввезені за демпінговими цінами чи контрабандою). Обсяги імпорту та експорту товарів легкої промисловості за січень–вересень 2014 р. показані на рис. 3.

Обсяги імпорту за січень – вересень 2014 р. перевищили обсяги експорту на 1 120178 тис. дол. США. Обсяги імпорту порівняно з попереднім періодом 2013 р. зменшилися на 690 279 тис. дол. США, а обсяги експорту зменшилися на 121121 тис. дол. США (-13,7 %). Імпортовані товари, що ввозяться, створюють жорстку конкуренцію вітчизняним товарам через низьку купівельну спроможність споживачів. Фактично половина усього імпорту є поставками з Китаю. Динаміку імпорту основних видів продукції легкої промисловості з Китаю в Україну за січень – серпень 2014 р. зображено на рис. 4.

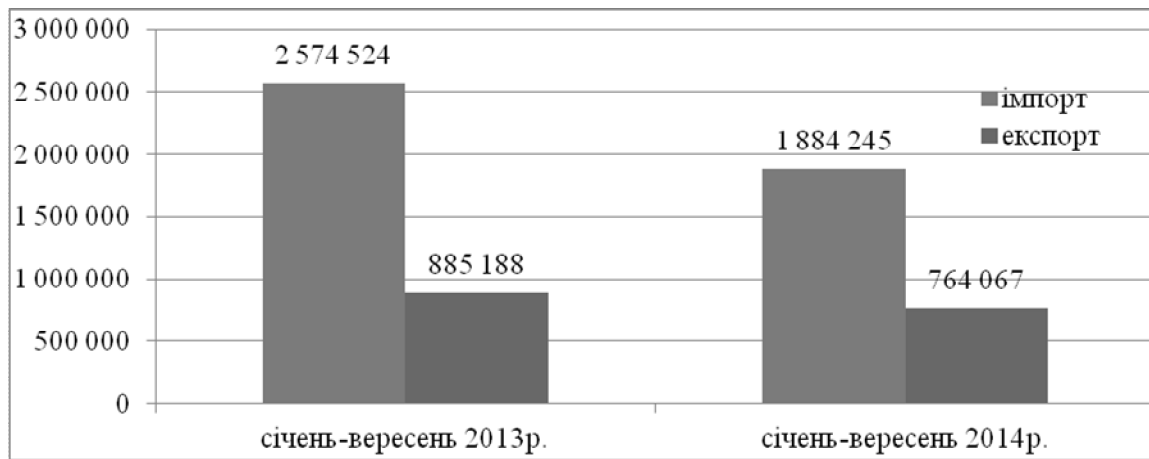

Рис. 3. Обсяги імпорту та експорту товарів легкої промисловості за січень-вересень 2013–2014 рр., тис. \$ [7]

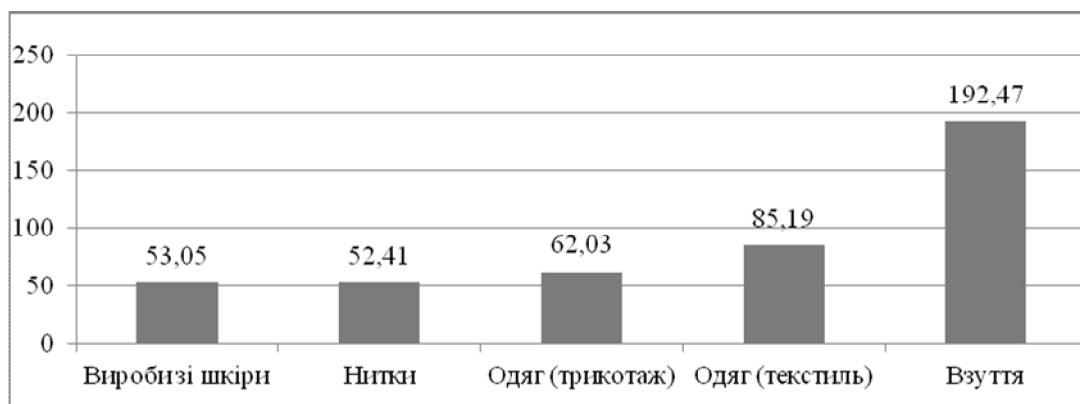

Рис. 4. Динаміка імпорту основних видів товарів легкої промисловості з Китаю в Україну за січень – серпень 2014 р., млн \$ [8]

Для зменшення імпортованих товарів за демпінговими цінами необхідно посилити державний контроль за ввезеними товарами легкої промисловості, доцільно запровадити ліцензування діяльності, пов'язаної з ввезенням і реалізацією одягу та інших виробів [9]. Це підвищить інвестиційну привабливість галузі. За зменшення тіньового імпорту товарів вітчизняні підприємства отримають можливість для свого розвитку на внутрішньому ринку. Проте цілком відмовитися від операцій за давальницькою сировиною фактично неможливо, оскільки значна частина підприємств більшою мірою залежать від неї, і це негативно вплине як на галузь, так і державу загалом.

У зв'язку з сьогодишньою ситуацією в країні, через коливання курсу валют багато підприємств понесли збитки. Проте підприємства легкої промисловості, що працюють з іноземними партнерами за давальницькими схемами, змогли одержати певні переваги. Підприємства за пошитий одяг одержують виручку в іноземній валюті, чим і можна пояснити зростання прибутків деяких швейних підприємств.

Як приклад, можна навести підприємство ТЗОВ “Ролада”. Аналізуючи динаміку обсягів виробництва, що зображені на рис. 5, можна відзначити нестабільну ситуацію на підприємстві. У 2013 р. обсяги виробництва зменшились порівняно з 2012 р. з 95,6 тис. шт. до 36,7 тис. шт., однак у 2014 р. спостерігалось незначне його зростання на 5,5 тис. шт.

Підприємство ТЗОВ “Ролада” працює за давальницькою сировиною для іноземного партнера “Hugo Boss”, і незважаючи на незначне зростання обсягів виробництва основних видів продукції з 36,7 тис. шт. до 42,2 тис. шт., чистий прибуток підприємства зріс у 2014 р. втричі, що показано на рис. 6.

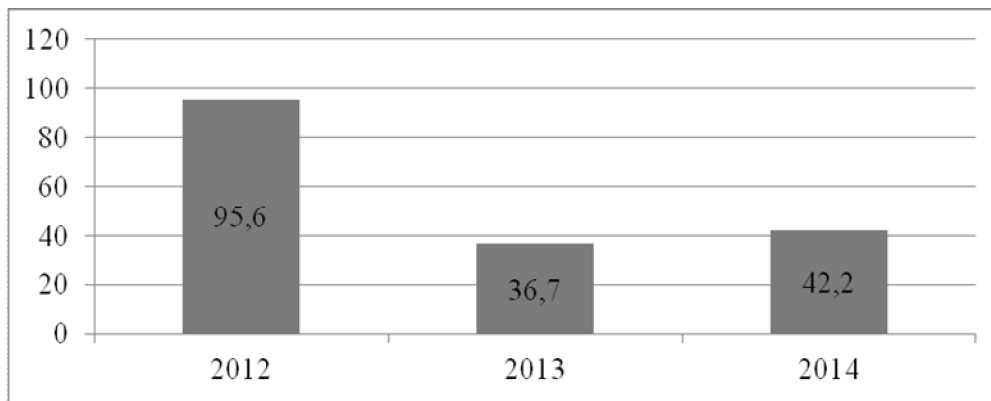

Рис. 5. Динаміка обсягів виробництва основних видів продукції ТзОВ “Ролада” за 2012–2014 рр., тис. шт.

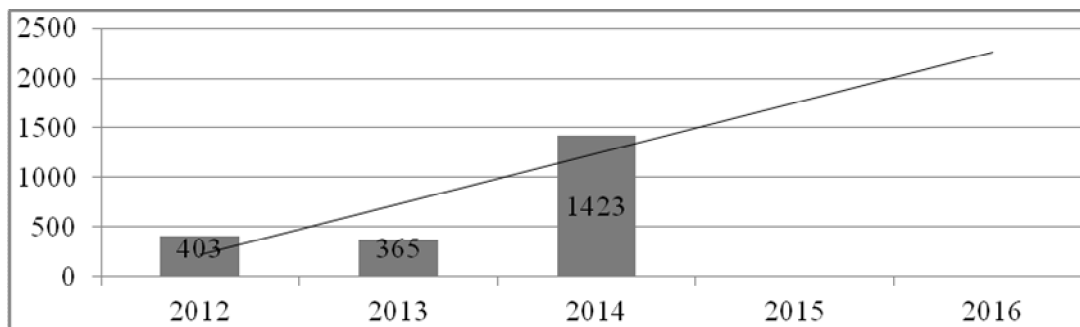

Рис. 6. Динаміка чистого прибутку ТзОВ “Ролада” за 2012–2016 рр., тис. грн

Отже, за аналізований період спостерігаємо зростання чистого прибутку до 1423 тис. грн. На основі динаміки ряду, була побудована лінія тренду, яка показала прогноз на 2015 та 2016 рр., де спостерігається подальше збільшення чистого прибутку. Підприємство ТзОВ “Ролада” одержує прибуток переважно завдяки виробництву за давальницькою сировиною, не маючи достатніх коштів на розширення та розвиток діяльності, оскільки обсяг реалізації продукції підприємства на внутрішньому ринку, як бачимо з рис. 2, становить лише 1.4 тис. шт. Проте треба зазначити, що обсяг реалізації основних видів товарів з давальницькою сировиною зріс з 32,6 тис. шт. у 2013 р. до 41,5 тис. шт. у 2014 р., що пояснює зростання прибутку через розрахунки в іноземній валюті.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підприємства легкої промисловості зазнають жорсткої конкуренції з боку імпортних товарів, що ввезені за демпінговими цінами чи контрабандою. У зв’язку з перенасиченням ринку імпортних товарів, собівартість яких нижча, ніж в аналогічних товарів вітчизняного виробництва, споживач, купівельна спроможність якого знизилась, обирає дешевші товари, проте не кращої якості. Варто зазначити, що половина усього імпорту – це поставки з Китаю.

Для завантаження виробничих потужностей, а також уникнення банкрутства більшість підприємств легкої промисловості працюють з давальницькою сировиною. Робота за давальницькою схемою позбавляє підприємства турбот щодо постачання самої сировини, моделей пошиття та збуту товарів, проте поряд з плюсами є й мінуси: залежність від давальницької сировини, недостатня інвестиційна та інноваційна діяльність, відсутність державної підтримки.

У перспективі для підприємств легкої промисловості необхідно досягти зростання частки вітчизняних товарів на ринку, контролювати за ввезенням імпортних товарів, а також доцільно запровадити ліцензування діяльності, пов’язаної з ввезенням і реалізацією одягу та інших виробів, підвищити інвестиційну привабливість галузі, покращити якість вітчизняних товарів та

орієнтуватися на міжнародні стандарти. Необхідно проводити стратегію імпортозаміщення товарів легкої промисловості на товари вітчизняного виробництва за взаємовигідної роботи за давальницькими схемами.

1. Неофьодова Ю. В. Напрямки розвитку легкої промисловості України // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. // Економічні науки. – 2010. – № 3. 2. Робота на іноземні бренди стала головною сферою діяльності швейних фабрик України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/business/companies/1600381-korrespondent-robota-na-inozemni-brendi-stala-golovnoyu-sferoyu-diyalnosti-shvejnih-fabrik-ukrayini>. 3. Фісуненко П. А. Організаційно-економічний механізм застосування толінгових операцій у зовнішньоекономічній діяльності / П. А. Фісуненко, В. В. Розенталь // Економічний простір. – 2010. – №38. 4. Гончаров Ю. В. Вплив толінгу на конкурентоспроможність легкої промисловості України / Ю. В. Гончаров, А. О. Дворецкий // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4. – С. 99–101. 5. Партин Г. О. Толінг як форма залучення обігового капіталу / Г. О. Партин, О. А. Горбач // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.7. – С. 244–248. 6. Плотніченко І. Б. Сучасний стан та перспективи розвитку швейної промисловості України / І. Б. Плотніченко // Вісн. Нац. ун-ту “Львів. політехніка”. – 2012. – № 739. – С. 109–114. 7. Українська асоціація підприємств легкої промисловості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrlegprom.org.ua/statistika_analitika_ukrlegpromi.html. 8. Україні необхідно виробляти те, що продається [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1380408-ukrayini-neobhidno-viroblyati-te-shcho-prodaetsya>. 9. Мазаракі А. Легка промисловість України: стан, проблеми експорту та імпорту товарів / А. Мазаракі, Т. Мельник, В. Ізовіт // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2011. – № 3. 10. Крикавський Є. В. Сучасні акценти формування конкурентоспроможності підприємств / Є. В. Крикавський, Н. М. Кубрак // Вісник Хмельницького національного університету // Економічні науки. – 2010. – С. 54–57.